C/2025/774

11.2.2025

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om regionalt krisstöd för återuppbyggnad och om ändring av förordning (EU) 2021/1058 och förordning (EU) 2021/1057

(COM(2024) 496 final – 2024/0275 (COD))

(C/2025/774)

Huvudföredragande: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Remiss	Europeiska unionens råd, 14.11.2024 Europaparlamentet, 25.10.2024
Rättslig grund	Artiklarna 164, 175.3, 178 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande vid plenarsessionen	4.12.2024
Plenarsession nr	592
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	138/0/0

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) uttrycker stor solidaritet med och starkt stöd till de människor som drabbats hårt av den senaste tidens naturkatastrofer i Central-, Öst- och Sydeuropa. När klimatkatastrofer drabbar EU:s regioner är Europa starkare när det håller ihop och står enat.

1.2 EESK konstaterar att konsekvenserna av klimatförändringarna och resursbristen dessvärre redan har börjat ge sig till känna. Vi måste därför anpassa oss till en ny verklighet. EU gör rätt i att försöka förhindra att situationen förvärras, men vi saknar fortfarande beredskap för oförutsedda klimatkriser, energikriser och naturkatastrofer.

1.3 Eftersom klimatkrisen är ett systemproblem, som inte känner några gränser, måste vi få till stånd systemförändringar gällande hur vår ekonomi fungerar. Det är avgörande att regeringarna förbinder sig till systemlösningar i stället för att bara ta itu med symtomen på problemet.

1.4 EESK anser att det kommer att krävas omedelbara, enkla och effektiva åtgärder för att mildra de sociala, territoriella och ekonomiska konsekvenserna av denna typ av naturkatastrofer. Det kommer att krävas ett omfattande återuppbyggnadsarbete i EU:s regioner för att de ska återhämta sig från dessa katastrofer.

1.5 Kommittén välkomnar den flexibilitet som föreslås i kommissionens förslag när det gäller att stödja de drabbade länderna, med tanke på naturkatastrofernas stora och bestående inverkan på den sociala och ekonomiska strukturen i EU:s regioner.

1.6 EESK uttrycker sitt stöd för sammanhållningspolitiken som ett långsiktigt EU-investeringsverktyg, samtidigt som vi är medvetna om att extrema naturkatastrofer kan äventyra dess långsiktiga utveckling.

1.7 Kommittén betonar att sammanhållningspolitikens grundläggande princip, att ingen människa och ingen region får lämnas utanför, står fast och fortsatt gäller, och att aktörerna inom det civila samhället är redo att fortsätta verka för den med hjälp av en robust investeringspolitik för EU.

1.8 I sin nyligen antagna resolution med titeln ”Ingen får lämnas utanför! För en inkluderande och deltagandebaserad sammanhållningspolitik till stöd för social, ekonomisk och territoriell sammanhållning” ([1]) hänvisar EESK klart och tydligt till sammanhållningspolitiken som EU:s viktigaste långsiktiga investeringspolitik för att minska regionala, ekonomiska och territoriella skillnader.

1.9 EESK anser att EU behöver en ny, stabil och solid finansieringsmekanism som måste vara anpassningsbar, flexibel och redo att reagera på nya och framväxande kriser under de kommande åren och årtiondena. Det är avgörande att denna mekanisms funktionssätt, som är mer inriktat på snabba och brådskande insatser, är förenligt med EU:s övergripande klimat-, miljö- och energipolitik. På lång sikt kommer mekanismen att minska beroendet av katastrofinsatser och skydda mänskligheten och naturen.

1.10 Vi uppmanar kommissionen att arbeta nära samman med medlemsstaterna, de lokala myndigheterna och det civila samhällets organisationer för att så effektivt och snabbt som möjligt utnyttja möjligheterna att stödja de drabbade regionerna. Civilsamhällesorganisationer, arbetstagare, små och medelstora företag och icke-statliga organisationer har drabbats hårt av naturkatastroferna och en betydande del av medlen måste gå till dem för att de ska kunna återhämta sig från de allvarliga skadorna.

1.11 EESK uppmanar rådet och Europaparlamentet att snabbt godkänna förordningen så att den kan antas så snart som möjligt. Utmaningens omfattning kräver gemensamma och mer samordnade insatser, särskilt med tanke på att den kalla årstiden står för dörren.

2. **Allmänna kommentarer**

2.1 *Bakgrund och beskrivning av förslaget*

2.1.1 Europeiska kommissionen lade fram förslaget om regionalt krisstöd för återuppbyggnad och om ändring av förordningarna om Eruf (2021/1058) och ESF+ (2021/1057) med anledning av översvämningarna i Central- och Östeuropa och bränderna efter stormen Boris i Portugal i september 2021, som gav upphov till stora behov av återuppbyggnad och omedelbart stöd till de drabbade.

2.1.2 Kommissionens förslag syftar till att tillhandahålla likvida medel och minska den finansiella bördan för medlemsstater som drabbats av naturkatastrofer. Förslaget möjliggör EU-finansiering på upp till 100 % av de nya särskilda prioriteringar som ingår i programplaneringen för Eruf och ESF+ samt en ytterligare förfinansiering på 30 %. Det ges också möjlighet att programplanera om Eruf- och ESF+-medel upp till ett belopp motsvarande 10 % av de totala anslagen till ERDF, ESF+ och Sammanhållningsfonden sammantaget.

2.1.3 Ytterligare flexibilitet är möjlig vid större nationella eller regionala naturkatastrofer enligt definitionen i förordningen om EU:s solidaritetsfond även om de ligger under tröskelvärdena i EUSF-förordningen, förutsatt att de erkänns som sådana av medlemsstaternas behöriga myndigheter. Retroaktivt stödberättigande från och med den 1 januari 2024 föreskrivs, även för insatser som har slutförts fysiskt eller genomförts fullt ut.

2.1.4 I synnerhet införs i förordning (EU) 2021/1058 om Eruf ett nytt specifikt mål inom politiskt mål 2 (ett grönare och koldioxidsnålt Europa), vars tillämpningsområde för stöd förblir oförändrat och utan att undantag görs från de tillämpliga reglerna för tematisk koncentration. I förordning (EU) 2021/1057 om ESF+ föreskrivs dessutom i kommissionens förslag ett antal tillfälliga undantag samt flexibilitet för att säkerställa att stödet når medborgarna genom så få byråkratiska förfaranden som möjligt och utan att någon särskild prioritering behöver införas.

([1]) Resolution av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén – *Ingen får lämnas utanför! – För en inkluderande och deltagandebaserad sammanhållningspolitik till stöd för social, ekonomisk och territoriell sammanhållning*, EUT C, C/2024/6016, 23.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6016/oj.

2.1.5 Förslaget omfattar system för korttidsarbete och materiellt bistånd som kan möjliggöras utan att kompletterande åtgärder krävs, vilket ger medborgarna direkt stöd. För hälso- och sjukvård gäller täckningen upp till 18 månader från dagen för katastrofen, medan den för materiellt bistånd gäller upp till sex månader, vilket möjliggör snabbare insatser vid nödsituationer. Tidsfristen för att lämna in programändringar fastställs till fyra månader efter naturkatastrofen eller ikraftträdandet av förordningen om regionalt krisstöd för återuppbyggnad.

2.1.6 I förslaget till förordning föreskrivs inget stöd från Sammanhållningsfonden till det nya särskilda målet eftersom dess tillämpningsområde enligt fördraget är begränsat till transport- och miljösektorerna. Medlemsstaterna får dock föra över medel från Sammanhållningsfonden till Eruf inom de gränser som fastställs i förordningen om gemensamma bestämmelser (totalt upp till 20 % av det ursprungliga anslaget).

2.1.7 Förslaget innebär inga ändringar av de årliga taken i den fleråriga budgetramen för åtaganden och betalningar, utan ligger inom den nuvarande fleråriga budgetramens gränser och är budgetneutralt. Förfinansieringen på 30 % och den ökade andelen EU-finansiering på upp till 100 % kan leda till en förskottstilldelning av betalningsbemyndiganden under 2025 och 2026 där efterföljande betalningar kan göras i ett senare skede eftersom den övergripande budgetramen förblir oförändrad. För 2025 föreslog kommissionen att de ytterligare behoven skulle täckas genom en ändringsskrivelse till 2025 års budget. För att undvika dubbelfinansiering bör kostnader som täcks av andra nationella instrument eller EU-instrument eller av försäkringsbolag dras av från betalningsansökningarna.

2.2 *Allmänna kommentarer*

2.2.1 EESK uttrycker sin solidaritet med de medlemsstater som drabbats av naturkatastrofer och inser att effekterna av en kris, såsom en naturkatastrof, kan ha en betydande inverkan på utvecklingen i en region.

2.2.2 Den senaste tidens naturkatastrofer i Central-, Öst- och Sydeuropa, men även i staden Valencia, har fått förödande konsekvenser för befolkningen i dessa regioner. Omfattande återuppbyggnad kommer att krävas i många kommuner, städer och byar för att reparera skadad infrastruktur och utrustning.

2.2.3 EESK påpekar att omedelbara och effektiva åtgärder måste vidtas för att minska bördan för de lokala, regionala och nationella budgetarna och minska risken för ökade territoriella skillnader till följd av dessa katastrofer.

2.2.4 Sammanhållningspolitiken har vid flera tillfällen använts för att hantera de mest omedelbara konsekvenserna av en kris. Den var till exempel där från dag ett av den kris som utlöstes av pandemin. Sammanhållningspolitiken var också ett centralt instrument när kriget i Ukraina bröt ut: Den hjälpte till att stödja gränsregioner och flyktingar genom Care-förordningen. Den utnyttjades också när elräkningarna sköt i höjden och hjälpte små och medelstora företag att klara sig.

2.2.5 EESK påpekar dock att det finns en risk att man omvandlar sammanhållningspolitiken till ett krishanteringsinstrument på bekostnad av dess långsiktiga mål. Det är avgörande för EU:s regioner att man hittar rätt balans mellan flexibilitet och säkerställande av sammanhållningspolitikens långsiktiga och strategiska karaktär.

2.2.6 I vår nyligen antagna resolution med titeln ”Ingen får lämnas utanför! För en inkluderande och deltagandebaserad sammanhållningspolitik till stöd för social, ekonomisk och territoriell sammanhållning” påpekade vi att vi motsätter oss alla åtgärder för att minska sammanhållningspolitiken eller omvandla den till ett instrument för att hantera nödsituationer.

2.2.7 Kommittén menar att EU behöver en ny finansieringsmekanism som kan tillhandahålla ett omedelbart och långtgående stöd till medlemsstaterna i sådana nödlägen som anges ovan. Vi har därför redan föreslagit att en ny klimatanpassningsfond inrättas. Medlen bör omfördelas från befintliga EU-fonder, särskilt Sammanhållningsfonden och faciliteten för återhämtning och resiliens, för att förvaltas på ett rationellt och enhetligt sätt i denna nya fond.

2.2.8 Icke-statliga organisationer och arbetsmarknadens parter har en avgörande roll att spela, både som genomförandeorganisationer och som värdefulla partner i övervakningen av genomförandet av sådana program. Kommittén är beredd att underlätta ytterligare diskussioner om ett sådant engagemang för det civila samhällets organisationer.

2.2.9 EESK uppmanar med eftertryck kommissionen att erkänna den tunga börda som har lagts på lokala myndigheter och civilsamhällesorganisationer som är verksamma i lokalsamhällena när det gäller att ta itu med de utmaningar som följer av dessa naturkatastrofer. I detta sammanhang anser vi att man inom ramen för de relevanta prioriteringarna och i likhet med vad som anges i Fast-Care-förslaget bör avsätta en miniminivå av stöd till lokala myndigheter, arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer för att säkerställa att dessa typer av stödmottagare får en lämplig andel av resurserna med tanke på deras aktiva roll i åtgärder för att reparera skador.

2.3 *Särskilda kommentarer*

2.3.1 EESK föreslår att den föreslagna flexibiliteten även omfattar naturkatastrofer från och med andra halvåret 2023 i stället för från och med den 1 januari 2024, och betonar att de översvämningar som drabbade Grekland i september och Slovenien i augusti 2023 orsakade omfattande skador som kräver fleråriga och komplexa återställningsprojekt som i vissa fall inte inleds förrän nödvändiga studier har slutförts. Många av dessa kostnader kommer att uppstå vid en senare tidpunkt, och det är därför centralt att lika behandling gäller för medlemsstater som redan drabbats.

2.3.2 EESK noterar att de föreslagna åtgärderna sannolikt kommer att gå utöver det riktade stöd som aviserats av kommissionens ordförande och utgöra ytterligare ett exempel på användning av sammanhållningspolitiken som ett sätt att hantera konsekvenserna av kriser, utöver målet i EUF-fördraget.

2.3.3 Inför debatten om nästa fleråriga budgetram betonar vi behovet av att insatserna för både krishantering samt riskhantering och riskförebyggande kompletterar varandra på ett ändamålsenligt, effektivt och enklare sätt.

2.3.4 Kommittén är skeptisk till att förslaget inte innebär några ändringar av de årliga taken i den fleråriga budgetramen för åtaganden och betalningar, utan ligger inom den nuvarande fleråriga budgetramens gränser och är budgetneutralt.

2.3.5 EESK uttrycker sin oro över att praxis att tillhandahålla EU-medel på upp till 100 % tenderar att bli normen inom sammanhållningspolitiken och att kommissionen måste hitta alternativa och stabilare lösningar för att hantera konsekvenserna av klimatkrisen inför den nya programperioden.

2.3.6 EESK vill gärna att finansieringsmöjligheter för förebyggande åtgärder läggs till, utöver åtgärderna för återställande, genom att artikel 1.1 a i förslaget utvidgas, och betonar att förebyggande åtgärder kan förhindra framtida återställningskostnader. Vi efterlyser dessutom ytterligare förtydliganden om hur de nya prioriteringarna bidrar till klimatmålen, eftersom omfördelning av resurser kan påverka efterlevnaden av relevanta åtaganden som hittills gjorts under innevarande programperiod 2021–2027.

2.3.7 Kommittén ställer sig bakom de system för korttidsarbete och det materiella bistånd som kommer att kunna möjliggöras utan kompletterande åtgärder och som ger medborgarna direkt stöd, men efterlyser ett förtydligande av det förfarande som ska följas och hur det faktiskt kommer att fungera för medlemsstaterna. EESK efterlyser större klarhet om de exakta mekanismer som måste utlösas för att medlen ska kunna mobiliseras och kommissionens roll i kontrollen av kostnaderna.

2.3.8 Vi anser att det måste finnas en definition av naturkatastrofer som alla medlemsstater kan tillämpa. Det är viktigt att ha en tydlig bild av sammanhanget och över vilka åtgärder som kommer eller inte kommer att vara stödberättigande.

2.3.9 EESK efterlyser särskilda åtgärder för de organisationer i det civila samhället som drabbades svårt av katastroferna och anser också att det civila samhället bör spela en aktiv roll i återuppbyggnads- och återhämtningsprocessen.

Bryssel den 4 december 2024.

Oliver RÖPKE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande